

A Mérleg utcai alvajárók

Ülök a megfogyatkozott SZDSZ-választók seregében, és hallgatom az aranszajú szónokokat, Tamás Gáspár Miklós, Eörsi István tépelődéseit, akik mindenekelőtt az etikai törvények megszegésével magyarázzák az ügy vereségét.

Eörsi (Magyar Hírlap 1998. május 28.) lényeges és akcidentális érveket egybeomosva az elkövetett vétkek egész csokrárt prezentálja: az erőtlén koalíciós politikát, a szerencsétlén romák, a megrágalmazott külföldiek, a kisegyházak jogainak szárnyaszegett védelmét, Bős-Nagymarost, a Tocsik-panamát. De ide sorolja a kínosan népszerűtlenné vált Bokros melletti kiállítás, a rendőrség ügyefogyott ténykedéseit. Csakhogy a felsorolt vétkek elkövetésében többnyire az MSZP vitte a prímet, ám a szövetséges választói ennek ellenére kitartottak pártjuk mellett.

Bizonyítványmagyarázattal szolgált a pártvezér, Kuncze Gábor is, szerinte a fő felelősök az MSZP vezetői, Horn Gyulával az élen, akik – mint az előrelátható volt – tisztességtelen partnereknek bizonyultak. Megnyilatkozott az exfőnök, Tölgyessy Péter is, aki még időben átszerződött a konkurens céghez, és most a tények némi átrendezésével saját döntésének helyességét bizonygatja.

Az elemzők a választási vereség okait az elmúlt négy év hibás döntéseire vezetik vissza, csakhogy az okok mégoly alapos összegzésével sem juthatnak messzire. Az SZDSZ alkonya ugyanis nem tegnap, nem a koalíciókötéssel kezdődött.

1990 után a heterogén szavazóbázisra való tekintettel elhalasztották és mind a mai napig elmulasztották annak tisztázását, hogy mit is jelent e századvégen a párt ideológiai alapját meghatározó liberalizmus, a szabadelvűség fogalma. Igaz, tudni lehetett, hogy a liberalizmus alapvető elveit illetően távolról sincs egység az SZDSZ alapítói és az újonnan jöttek között. Az elvi differenciákat azonban igen barátián, „liberalisan” meg sem próbálták tisztázni. Kezdtől fogva léteztek az SZDSZ-nek egy Solt Otília nevével fémjelvezhető tökeellenes, vagy mondjuk inkább, szociáldemokrata vonulata, amely az emberi szabadságjogok védőjeként a párt elsőrendű feladatának tekintti a legelesettebb rétegek, a cigányok, a haj-

léktalanok, a nyomorékok védelmét és megsegítését. Csak éppen ezek az altruista pátvézerek kínos helyzetbe kerülnek, amikor kiderül, hogy e rétegek törvényszegéseivel szemben liberális elveiket követve mégiscsak a törvénytisztelő nagy többség pártjára kellene állniuk.

A párt legragyogóbb publicistája, Tamás Gáspár Miklós viszont olyan XIX. századi ókonzervatív elveket vall, amelyekkel – bármennyire is rokonszenvesen hangzanak – napjainkban nehéz mit kezdeni. Hogyan lehet az erőszak, a bűnözés mai szörnyű járványa idején a rendőri szervek leépítését követelni? Filozófusunk egy olyan országban szeretne búcsúzni a baloldaltól, ahol a jobboldal Ady ellenében Szabó Dezsőt jelenti.

MARABU RAJZA

Az Antall-kormányzat kísérlete, hogy a Horthy-korszak keresztény-nemzeti kurzusának valamelyest liberálisabb változatát élessze újjá, elkerülhetetlenül felátmasztotta a magyar társadalom zsigereiben gyökerező hagyományos bal- és jobboldali megoszlást. Az SZDSZ nem tehetett mást, mint hogy a Rubicon bal oldalán marad, és szövetkezik a szociáldemokrata párttal alakuló exkommunistákkal. Sokan állítják, legutóbb Kádár

Judit irodalomtörténész (Magyar Hírlap 1998. június 9.), hogy a párt vereségének fő oka az ősellenség MSZP-vel kötött koalíció volt. Csakhogy az elpártoló szavazók miatt az SZDSZ – ne feledjük – már 1994-es választásokon is vereséget szenvedett akkori szövetségeseivel, a még radikálisabban liberális elveket képviselő Fideszsel együtt.

Az igazság az, hogy senki sem lépheti át a saját árnyékát. Az SZDSZ nem követhette Orbán Viktort jobbra fordulásában, sőt ellenzékben sem szövetkezhetett volna a jobboldallal. Még kevésbé lett volna alkalmas arra, hogy vezető pártja legyen egy Lezsákot és Torgyánt magában foglaló jobboldali koalíciónak. Ellenzékben az SZDSZ-re óhatatlanul az MDF sorsa várt volna, öt százalék alá jutott kis pártként képviselőik csak a Fidesz kegyelméből kerültek volna be a parlamentbe.

Nem vált be az SZDSZ vezetőinek az a számítása, hogy a kormányon belüli szerepvállalás, a miniszteri tárcák sikeres vezetése meghozza a maga gyümölcsét. A választók ezúttal is – mint négy évvel ezelőtt – pártokra és nem személyekre szavaztak. Hiába álltak az SZDSZ frontemberei a népszerűségi listák élén, ez a választásokon nem ért semmit. Jellemző, hogy a választókerületében még Magyar Bálint is alul maradt a nála sokkal jelentéktelenebb, szinte ismeretlen Fidesz- és a kevésbé népszerű MSZP-jelölttel szemben. Meglehet, hogy az őszi önkormányzati választásokon Demszky Gábor minden népszerűsége ellenére is veszíteni fog az MSZP, illetve a Fidesz-MDF jelöltjével szemben.

Nézetem szerint a mostani választási vereség elkerülhetetlen volt, mert az SZDSZ, éppen mivel nem vállalta sajátos liberális jellegét, arcátlaná vált, nem jelentett tudatosítható alternatívát sem az MSZP-hez, sem a Fidesz vezetete, kormányleváltásra szövetkezett ellenzéki blokkhoz képest. A Nagy Imre öreguras szerepét alakító Kuncze Gábor derekasan helytállt ugyan az esti tévéműsorokban a tízszeres túlerővel szemben. Csakhogy a sereg élére lánglelkű ifjú vezér kellett volna, aki harcos jelszavaival magával ragadja a győzelemre törő seregét. Ehelyett az történt, hogy a rendszerváltást kö-

vetően a régi gárda tagjai, az alapító atyák megkapták a tehetségüknek, képességüknek kijáró pozíciókat, tudományos stallumokat, egyetemi tanári állásokat, közéleti funkciókat, alkotási lehetőségeket. Közben azonban a Mérleg utcából elpárologtak a gondolatok, az energiák, a pártház szemlátomást unalmas hivatalná vált. Nézetem szerint végül is nem az volt az igazi baj, hogy az SZDSZ szövetkezett az MSZP-vel, hanem hogy az elmúlt négy évben a Mérleg utcai politikuskoknak végképp semmi sem jutott az eszükből. Időnként felhorkantak álmukból, amikor Horn Gyulának képtelen vagy nagyon is pozitív ötletei támadtak. Mintha ilyenkor dühösek lettek volna, hogy a nyughatatlan főnök nem hagyja őket békésen aludni. Nem is nagyon kiabálhattak, hiszen liberalizmusukat még a pártjuk nevében sem merték vállalni.

A kedvező nemzetközi konstellációban a régi rendszer felrobbantását a határok kinyitásával az új helyzethez gyorsan adaptálódó, szociáldemokrata párttal alakuló MSZP hajtottá végre a ravasz politikus Horn Gyula vezényletével. A polgári demokratikus államrend kiépítése az államférfi Antall József nevéhez fűződik. Végül a szocialista gazdaság maradványainak lebontását, a piacgazdaság kiépítését, a privatizációt, a kemény áldozatokat is követelő nehéz gazdaságpolitikai feladatokat az MSZP neoliberalissá vált szakemberei hozták tető alá.

A mostani fordulat után újra tér nyílt egy radikálisan megújuló liberális párt számára. Tőle balra ellenzéki szerepkörben az MSZP nemigen tehet mást, mint hogy a szociáldemokrácia zászlaját lobogtatja, az SZDSZ-től jobbra a megöregedett ifjú demokratáknak – ha nem akarnak választóiknak csalódást okozni – konzervatív kereszténydemokrata párt színeiben kell majd tündökölniük. Egyelőre azonban semmi nyoma annak, hogy a jobb sorsra érdemes párt vezetői, bölcsői most végre felébrednének békés szunyókálásukból. A látszat legalábbis az, mintha továbbra is alvajárók téblábolnának a Mérleg utca üresen kongó nagy épületében.

Mihályi Gábor
újságíró